Tamás Ervin

Kötél a nyakba

VISSZHANG - LXII. évfolyam, 19. szám, 2018. május 11.

Igaza van Kovács Zoltánnak, amikor azt állítja, hogy mi, sajtómunkások szintén hozzájárultunk saját kiszolgáltatottságunkhoz, a nyilvánosság beszűküléséhez (*Urak*, *fogatosok*, *ÉS*, 2018/18., május 4.). Izgatottan statisztáltunk a politika lövészárokká válásához, sőt, sokan buzgalommal ástak. Függetlenséget a külföldi tulajdonosoktól reméltünk, s fölháborodtunk, ha ők nem küldetésnek, hanem befektetésnek szánták jelenlétüket. Meglepődtünk, amikor a hazai pénzemberek sem akartak mást a megvásárolt médiumtól, mint berkeken belülre kerülni, valami viszontszívességet, hasznot – autonóm, nívós műhelyt a legkevésbé. Káromkodtunk, amikor beomlott fejünk felett a lap, a rádió, a tv-műsor, ártalmatlan, úgynevezett politikamentes produkcióknak kellett a hely, hogy azután annak se. Jött az igazodók regimentje. Ezen a pályán régóta hiánycikk a defibrillátor, nehéz új életre kelni a régi normákkal, igazságkereső energiákkal. Hiábavaló ma olyan megmentőt keresni, aki nem konkrét nómenklatúrához, klikkhez, kormányhoz, hátsó szándékhoz köti befektetését, hanem értékrendhez, világnézethez – legyen az jobb- vagy baloldali. Simicska leginkább bosszúból vitte idáig, majd viszi most tovább a megtépázott zászlót, de zömmel spekulánsok (úgymond, pénzügyi befektetők) martalékává vált a médiapiac – olyanok hasítottak ki belőle jókora darabokat, akik busás jutalom (hirdetés, szponzorpénz), kivételezettség, gazdasági térfoglalás fejében vállalták a hatalom faliújságjainak elkészítését szolgai, szakmaidegen módon. Fölösleges azzal takarózni, hogy laboratóriumi értelemben nincs független sajtó, mert érdemi, tényekkel, gondolatokkal dolgozó, diskurzusnak helyet nyitó médiumokat is alig találnak. Az állam ciklusról ciklusra sebesebben vált eggyé a kormánnyal, a reklámok elosztása teljességgel alárendelődött a politikai érdekeknek, a magánszférában könnyen megkaphatta a magáét az, aki ott hirdetett, amit olvasni is *szeretett*. Szakmánk leképezte a társadalom kettéválását, még azoknak a hidaknak a többsége is összedőlt, amelyeket a közös mesterség tisztelete ácsolt a rendszerváltás idején – éppen azért, mert az alapvető normák váltak képlékennyé. Emlékszem, a *Népszabadság* rapid beszántásakor elhangzó cinikus megjegyzésre, mely szerint miért nincs a tőkeerős baloldali vállalkozók közül egy sem, aki megmentené a lapot. Most ugyanerről olvasok a *Magyar Nemzet* esetében. A külföldiek zöme elszelelt innen, a hazaiak pedig tudják, mit vállalnának egy ilyen invesztícióval – koszos bérmunkát vagy, ami még rosszabb, ütközést, amely egykettőre nyomot hagyna a bevételen. A kormánypropaganda gyomoktól zöldellő ormairól belátni azt a szikes világot, amelyről a 90-es évek elején azt hittük – a negyedik hatalmi ág. Mára sikerült mindent leárazni, felcímkézni, ott tartunk, hogy aki *kívül* esik a faliújság-szerkesztésen, az már ellenzéki, mi több, zsoldos, fórumát el kell taposni, vagy ki kell sajátítani, netán olyan infúzióra kötni, amely vegetálni hagyja, de olvasztja hitelét, frusztrálja embereit, ugyanakkor lehet rá hivatkozni a sajtószabadság hiányát emlegető uniós fórumokon. Laza a szakma belső szolidaritása, amely, ha késve is, de mostanában pislákolni kezd, lobogó tűzzé azonban aligha nőhet. A kényszerhelyzetek fura állásváltozásokkal járnak, hiszen szűk a választék, ilyesfajta átjárások külföldön jobbára radikális nézőpontváltást sugallnának, nálunk azonban az egzisztenciális fenyegetettség szerkesztői-hírlapírói-riporteri kihívássá nemesül: sikerülhet-e a delikvensnek megőriznie valamennyire az arcát, de legalább a grimaszát. Ebben a mezőben már *megértjük* egymást. Ha egy napilapot úgy zár be tulajdonosa, hogy már másnap ne jelenjen meg, halált akar, nem folytatást – kötelet a nyakba. Persze az is igaz, hogy a magyar rónán nem könnyen találni Jeff Bezost, aki meri és képes is arra, hogy *értékeivel egyetemben* mentse meg a *Washington Post*ot, mert úgy érzi: számára ez hazafiúi kötelesség.

A nyilvánosság ügye annyira elszenesedett, hogy sokan legszívesebben valamiféle kormánnyal szemben újjáépített pártsajtó ernyője alá menekülnének a viharok elől, de ami ennél is szomorúbb: a barikádokon ma már az olvasók szeme is vérben úszik – mindkét oldalon brutálisan elfogultak, s őrjöngnek, ha kedvenc

lapjuk kiszól a kórusból. Pedig hol van már az akciókkal teli médiaháború, a mocsár vészterhes csendje üli meg a terepet, több sajtótermék fölött a Damoklész kardja lóg, néhány olvasói-hallgatói támogatást gyűjtve próbál talpon maradni (így tesz már a *HVG* is), másutt fórumaikat próbálják celebesíteni. (Az RTL mellett talán a Central Médiacsoport az, amelyik keverni próbálja a minőségi tartalmat a hasznot hozóval, s tulajdonosa nem riad meg a húzósabb anyagok közlésétől sem.) Nem hiszem, hogy mindent meg lehet magyarázni a fizetőképes kereslet hiányával. A kíváncsi, nyitott, tényeket, összefüggéseket, érveket kereső emberből lett kevesebb – érett, öntudatos polgárból pedig amúgy sem volt sok. A baloldali-liberális értelmiség cserben hagyta hátországát, ahová szorgosan írt, de a tartalomért nem fizetett, s nem vette tudomásul, hogy ha csak a Facebookon riasztja barátait, mikor valami jót olvasott, előbb-utóbb nem lesz kivel-mivel találkoznia, saját közösségét ítéli éhhalálra. A nyilvánosság kisajátítása a kormánypártok választási győzelme után tovább tart majd, néhány nagyvad elejtése is bekerülhet a tervek közé, a túl rakoncátlan kisebbeket pedig majd móresre tanítja a civilek ellehetetlenítése. A minőség iránti érdektelenséget azonban az is jelzi, hogy az *ÉS,* a *Magyar Narancs,* a *HVG* vagy bármelyik ilyen jellegű lap szerény példányszámban fogy ma már, az internet ingyenességén a kultúrával foglalkozó portálok sem mernek változtatni. Ami marad (akár őfelsége ellenzékeként, akár közösségi támogatással), azt már jobbára egy zárt klub fogyasztja – s lám, még a net sem forgatta föl a világot.

Van azonban egy rossz hírem. Felforgathatja. Ez a csenevész, kisemmizett, megalázott sajtó fedezte fel, nyomozta ki, hozta felszínre napi rendszerességgel a disznóságok hosszú sorát, a manipulációk rémtetteit, a tények eltussolását, a közönséges hamisításokat, visszaéléseket, vesszőfutásokat, a fennhéjázó költekezést, az emlékezetpolitika vadhajtásait – sokszor a pártok helyett is beleállva egy-egy ügybe. És a kétharmad vértezetében újabb és újabb meghódítandó szektorok, skandalumok következnek. Nincs annyi migráns, amennyi tartósan eltakarja, elsimítja ezeket. Utat fognak törni maguknak – optimális esetben le sem kell hajolni (ülni?) értük. Ha igaz a hír.